

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 1 A
2513 AA S GRAVENHAGE

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Anna van Hannoverstraat 4
T 070 333 44 44
F 070 333 40 33
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
KO/2012/14019

Datum 20 september 2012
Betreft Cijfers kinderopvang over tweede kwartaal 2012

In de brieven van maart en juni 2012 (kamerstukken II, 2011/12, 31 322 nr. 175 en nr. 189) is uw Kamer geïnformeerd over de toen meest recente cijfers aangaande gebruik kinderopvang, arbeidsparticipatie, het aanbod van kinderopvang en de gemiddelde uurprijs. Zoals toegezegd ontvangt u namens de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid met deze brief inzicht in deze ontwikkelingen in het eerste half jaar van 2012.

Samengevat is het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag in het 1^e half jaar van 2012 gedaald met 3% ten opzichte van het gemiddeld aantal kinderen met kinderopvangtoeslag in 2011. Het aantal uren opvang per kind is gedaald met 5% over het 1^e half jaar van 2012. De totale daling in het gebruik van kinderopvang, gemeten aan de hand van het gebruik van de kinderopvangtoeslag, in de kinderopvangtoeslag, is 8% ten opzichte van 2011. De arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen laat een stabiel beeld zien ten opzichte van 2011. Het aantal vestigingen stijgt nog in de dagopvang en is constant in de buitenschoolse opvang. Het aantal gastouders daalt nog verder. De gemiddelde uurprijs is in het 1^e half jaar van 2012 gestegen.

Gebruik kinderopvang

Het gebruik van kinderopvang wordt gemeten aan de hand van het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag. Uit de cijfers blijkt dat de daling in het gebruik over het 1^e halfjaar hetzelfde beeld geeft als eerder over het 1^e kwartaal is gemeld aan de Kamer. Na eerdere jaren met groei is er in het eerste half jaar van 2012 een daling van 3% ten opzichte van het gemiddeld aantal kinderen dat in 2011 gebruik maakt van kinderopvang. Het eerder genoemde aantal kinderen in het 1^e kwartaal is met terugwerkende kracht iets naar boven bijgesteld. Ook in de komende maanden kan dit cijfer nog wijzigen. De daling in de uren opvang per kind bedraagt 5% voor het 1^e half jaar van 2012. De totale daling in het gebruik van kinderopvang bedraagt 8% ten opzichte van 2011.

Het gebruik van kinderopvang neemt voor alle opvangsoorten af. De daling in het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag is het sterkst in de gastouderopvang (-6%), gevolgd door kinderdagverblijven (-4%) en het laagst in de buitenschoolse opvang (-1%).

Tabel 1: aantal kinderen met kinderopvangtoeslag

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	1 ^e kw. 2012	1 ^e half jaar 2012
Gemiddeld aantal kinderen (x 1.000) ¹	311	342	486	600	696	715	738	719 ²	718 ²
Procentueel verschil t.o.v. voorgaand jaar		10%	42%	23%	16%	3%	3%	-3%	-3%

Bron: Belastingdienst/Toeslagen, bewerking SZW, augustus 2012

Tabel 2 laat de ontwikkeling van het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag per inkomensgroep zien. In de meeste inkomenscategorieën is het gebruik gedaald over het 1^e half jaar van 2012. De grootste daling zit bij de hoogste inkomenscategorie. Bij de middeninkomens daalt het aantal kinderen met kinderopvangtoeslag nauwelijks. De verandering in het aantal uren opvang per kind laat een tegengesteld beeld zien. De grootste verandering in uren per kind vindt plaats bij de lagere inkomens. Het totaalbeeld in het gebruik van kinderopvang laat een redelijk gelijkmatig beeld zien voor de verschillende inkomensgroepen.

Tabel 2: aantal kinderen met kinderopvangtoeslag en uren per kind naar verzamelinkomen (% verandering in het 1^e half jaar van 2012 t.o.v. gemiddelde 2011)

Verzamelinkomen	Mutatie aantal kinderen	Mutatie uren per kind	Totale mutatie
Negatief - tot 130% WML	-3	-6	-9
130% WML - modaal	0	-7	-7
Modaal - 1,5 x modaal	0	-7	-7
1,5 x modaal - 2 x modaal	-4	-5	-9
2 x modaal - 3 x modaal	-3	-3	-6
3 x modaal en hoger	-5	-3	-8
Totaal	-3	-5	-8

Op verzoek van de Kamer is onderzocht of het gebruik van kinderopvang sterker afneemt in achterstandswijken dan op landelijk niveau. De daling in het gebruik in deze wijken is iets sterker, -5% ten opzichte van -3%. De daling in het gebruik kan veroorzaakt worden door meerdere factoren. Los van de bezuinigingen op de kinderopvang is er ook sprake van ouders die werkloos raken. Deze ouders maken dan geen gebruik meer van kinderopvang. Uit cijfers van het CBS blijkt dat de werkloosheid in achterstandswijken hoger ligt dan op landelijk niveau.

¹ Met ingang van het Jaarverslag 2011 is de volumedefinitie gewijzigd. De oude definitie ging uit van het totaal aantal kinderen dat op enig moment in het jaar gebruik maakt van kinderopvang. De nieuwe definitie gaat uit van het aantal kinderen dat gemiddeld gedurende het jaar gebruik maakt van kinderopvang. Het volume valt in de nieuwe definitie lager uit. Het totaal aantal kinderen in 2011 bedraagt volgens de nieuwe definitie 738.000, volgens de oude definitie is dit 851.000.

² Dit betreft een voorlopig aantal. Aanvragen kunnen nog met terugwerkende kracht worden aangepast.

Aanpassing uitgaven kinderopvang

Het gebruik van kinderopvang valt lager uit dan was geraamd. Het lagere gebruik dan verwacht kan verschillende oorzaken hebben. Een oorzaak kan zijn dat in de raming een gedragseffect zit dat oploopt in de jaren. Door de stapeling van maatregelen is het mogelijk dat het gedragseffect hoger uitvalt of sneller optreedt dan geraamd. Daarnaast kan de economische situatie er ook voor zorgen dat ouders andere keuzes (moeten) maken bij de combinatie van arbeid en zorg. Ook wordt er strenger gecontroleerd door de Belastingdienst bij de aanvragen voor toeslag, wat betekent dat een lager aantal toeslagen in dit jaar gepaard kan gaan met minder terugvorderingen in latere jaren.

Als gevolg van het gedaalde gebruik is in de Miljoenennota 2013 voor 2012 een budgettaire meevaller ingeboekt van € 140 miljoen. Vanwege de forse stijging van het gebruik in eerdere jaren en de onzekerheid over de oorzaken van het lagere gebruik in dit jaar, is deze budgettaire meevaller vooralsnog behoudend doorgetrokken naar latere jaren. Voor 2013 is de raming met € 95 mln. neerwaarts bijgesteld en voor 2014 met € 40 mln.

Netto arbeidsparticipatie vrouwen en mannen

De arbeidsparticipatie van moeders met jonge kinderen laat een stabiel beeld zien ten opzichte van 2011. De arbeidsparticipatie van alleenstaande moeders is wel licht gedaald.

Tabel 3: netto arbeidsparticipatie vrouwen en moeders met jonge kinderen (in %)

Netto arbeidsparticipatie	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	1^e kw. 2012	2^e kw. 2012
Vrouwen 15-65	53,5	55,2	57,3	59,2	59,7	59,7	60,2	60,0	60,5
Vrouwen 25-35	73	75,4	77,1	79,2	79,1	79,2	78,4	77,8	78,5
Vrouwen 35-45	65,6	67,9	71	73,2	74,4	74,3	74	73,1	73,4
Moeders (lid van ouderpaar)	59,6	62,3	65,6	68	69,1	69,7	70,5	70,8	70,8
Alleenstaande moeder	54,6	57	59,6	63,3	63,3	63,8	64,6	64,3	62,3
Moeders met jonge kinderen (0-12 jaar)	60,4	63,3	66,2	69,4	70,4	70,6	71,1	71,6	71,2

Bron: CBS, augustus 2012

Op verzoek van de heer Van Hijum wordt ook de participatie van mannen gemonitord. De arbeidsparticipatie van vaders met jonge kinderen laat een stabiel beeld zien. De participatie van alleenstaande vaders schommelt, maar neemt in het tweede kwartaal van 2012 toe ten opzichte van eerste kwartaal van 2012.

Tabel 4: netto arbeidsparticipatie mannen en vaders met jonge kinderen (in %)

Netto arbeidsparticipatie	2009	2010	2011	1 ^e kw. 2012	2 ^e kw. 2012
Mannen 15-65	75,9	74,5	74,2	73,9	73,9
Mannen 25-35	89,5	87,8	86,3	86,5	85,7
Mannen 35-45	92,0	90,7	90,0	89,1	88,9
Vaders (lid van ouderpaar)	92,4	91,7	91,8	91,4	91,4
Alleenstaande vader	80,9	79,8	80,5	77,2	78,6
Vaders met jonge kinderen (0 - 12 jaar)	94,2	93,3	93,4	92,9	93,0

Bron: CBS, augustus 2012

De Eerste Kamer is toegezegd ook het *aantal uren* dat moeders gemiddeld werken te monitoren. Cijfers over het gemiddeld aantal uren dat vrouwen en specifiek moeders werken, levert het CBS op jaarbasis. Gedurende het jaar levert het CBS wel cijfers over het aantal moeders dat werkt en een kleine dan wel een grote deeltijdbaan heeft. Tabel 5 laat zien hoeveel procent van de moeders die werken een kleine baan of een (grotere) deeltijdbaan hebben. Zoals uit de tabel valt op te maken, stijgt bij zowel de moeders met kinderen tussen 0-3 als bij moeders met kinderen tussen 4-11 het percentage dat een grotere deeltijdbaan heeft. Zodra de cijfers over het gemiddeld aantal uren dat moeders werken beschikbaar zijn, zullen deze ook worden gedeeld met de Kamers.

Tabel 5: arbeidsduur vrouw in % van huishoudens waarbij beide ouders werken

		1 ^e kw. 2010	2 ^e kw. 2010	3 ^e kw. 2010	4 ^e kw. 2010	1 ^e kw. 2011	2 ^e kw. 2011	3 ^e kw. 2011	4 ^e kw. 2011	1 ^e kw. 2012	2 ^e kw. 2012
% huishoudens waarvan het jongste kind in de leeftijd 0-3 is, waarvan beide ouders, 15-64 jaar, werken (1 uur of meer per week)	0-12 uur werkzaam	7,4	6,9	6,8	6,1	6,4	6,0	6,1	6,6	6,0	5,6
	12-23 uur werkzaam	33,3	32,6	30,3	32,0	30,8	31,3	29,9	30,1	29,2	27,7
	24 en meer uur werkzaam	59,3	60,6	62,9	61,8	62,8	63,3	64,0	63,3	64,8	66,7
% huishoudens waarvan het jongste kind in de leeftijd 4-11 is, waarvan beide ouders werken (1 uur of meer per week)	0-12 uur werkzaam	11,2	11,0	10,1	10,1	9,4	9,1	9,8	9,6	9,1	9,6
	12-23 uur werkzaam	44,1	41,6	42,4	42,9	43,5	43,1	41,2	41,5	40,6	39,7
	24 en meer uur werkzaam	44,6	47,4	47,5	47,0	47,1	47,8	49,0	48,9	50,2	50,7

Bron: CBS, augustus 2012

Aanbod kinderopvang

Het aanbod van kinderopvang in de dagopvang stijgt nog steeds, terwijl in de buitenschoolse opvang sprake is van een stabiel beeld in het aantal vestigingen. Het aantal gastouders daalt verder. Het stijgende aanbod van kinderopvang in combinatie met een dalend gebruik van kinderopvang kan leiden tot een grotere daling in het gebruik van kinderopvang bij sommige instellingen.

Tabel 6: aantal kinderopvanginstellingen en gastouders

	april-11	juli-11	okt-11	jan-12	april-12	Juli-12
Dagopvang	5.410	5.514	5.730	5.862	5.966	6.013
BSO	6.330	6.430	6.637	6.735	6.744	6.720
Gastouders	50.732	50.711	50.391	48.887	47.159	46.191

Bron: DUO rapportage Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen

Ontwikkeling uurprijs dagopvang en buitenschoolse opvang

Tabel 7 laat de ontwikkeling van de uurprijs zien, zoals die door ouders wordt opgegeven bij de Belastingdienst.

Tabel 7: ontwikkeling gemiddelde uurprijs (in €)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	1^e kw. 2012	2^e kw. 2012
Gemiddelde uurprijzen voor maximering³									
Dagopvang ⁴	5,34	5,45	5,65	5,81	5,97	6,16	6,32	6,40	6,43
Buitenschoolse opvang ⁵	5,51	5,68	5,80	5,91	5,95	6,10	6,17	6,33	6,36
Maximum uurprijzen									
Dagopvang	5,68	5,72	5,86	6,10	6,10	6,25	6,36	6,36	6,36
Buitenschoolse opvang	6,13	6,03	6,02	6,10	6,10	5,82	5,93	5,93	5,93
verschil gem -max %									
Dagopvang	-6,4	-5,0	-3,7	-5,0	-2,2	-1,5	-0,6	0,6	1,1
Buitenschoolse opvang	-11,3	-6,2	-3,8	-3,2	-2,5	4,6	4,0	6,7	7,3

Bron: Belastingdienst, bewerking SZW

Ten opzichte van het eerste kwartaal is de gemiddelde uurprijs verder gestegen. Dit kan veroorzaakt worden doordat ouders kritischer zijn geworden ten aanzien van de uren die zij dienen af te nemen als gevolg van de koppeling aan gewerkte uren. De sector speelt hier steeds meer op in door contracten voor minder uren aan te bieden. In het aantal uren dat ouders afnemen is ook een daling te zien. Kinderopvanginstellingen die ouders contracten voor minder uren willen aanbieden, zullen de vaste kosten over minder uren moeten verdelen. Dit kan leiden tot een stijgende uurprijs.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

P. de Krom

³ 2012 is een voorlopige stand

⁴ Exclusief gastouderopvang

⁵ Exclusief gastouderopvang